

Festivalul Internațional MERIDIAN, ediția a XIII-a

MERIDIAN
UCMR

Un debut prietenos

Ediția de anul acesta, cea de a 13-a, a Festivalului Internațional MERIDIAN, a avut parte de o deschidere atipică. Mai întâi, în dimineața zilei de luni, 6 noiembrie, s-au petrecut două întâlniri speciale. Din dorința de a introduce această temă pe agenda elevilor din sistemul de educație artistică specializată, am organizat *Ora de muzică nouă* cu grupe din clasele terminale de la cele două colegii naționale de artă din București. Tânăra doctorandă, pianistă și profesoară Ana Maria Ioan le-a prezentat într-o formă atractivă celor interesați aspecte relevante din creația muzicală românească a acestor ani, situate, bine înțeles, în contextul amplu al culturii contemporane universale. Pledoaria sa a fost agrementată cu exemple copioase pe care le-a ales din lucrări recente pentru pian ale compozitorilor Carmen Petra Basacopol, Irina Odăgescu Țuțuianu, Theodor Grigoriu, Nicolae Coman, Dan Dediu. O contribuție importantă la desfășurarea proiectului au avut-o profesoarele titulare ale celor două grupe de elevi implicați, muzicologii renumiți Andra Frățilă Apostu și Carmen Popa. Sperăm că am operat, în felul acesta, cu forțe reunite, o primă breșă în schema tradițională de repertoriu școlar, care a ocolit până acum cu obstinție zona actualității contingente, prin faptul că am dat teren de acțiune unei curiozități profesionale cât mai cutezătoare. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât experiența ne arată că reținerea de a ataca modernitatea imediată a venit mereu nu din partea elevilor, ci mai degrabă din direcția profesorilor de instrument!

Concertul de deschidere al festivalului s-a produs după amiază, în aula Palatului Cantacuzino și i-a avut ca protagoniști pe membrii renumitului cvartet de coarde brașovean *Gaudeamus*, alcătuit din Lucia Neagoe – vioara I, Raluca Irimia – vioara a II-a, Leona Varvarichi – violă și Ștefan Neagoe – violoncel. Prima lucrare din program a fost *Cvartetul nr. 4* de Menachem Zur din Israel, prezentată acum în primă audiție românească. Mișcarea introductivă, de o elegantă muzicalitate, s-a conturat cu vivacitate în cadrul unui limbaj modern moderat de esență non tonală. O trecere generoasă, inițiată de violoncel, continuată de ceilalți parteneri, au stabilit împreună atmosfera de lirism tainic al mișcării secunde. Finalul energetic, captivant a urmărit desfășurarea involburată a unor idei rostite cu pasiune. Un episod mai liniștit, ce devine tot mai visător, conduce discursul către un ton liric mereu mai șoptit, până ce se stinge treptat.

Piesa lui Ulpiu Vlad, recent elaborată, intitulată *Sonorități și anemone I*, a debutat printr-o erupție energetică, pe fondul ritmic ostinato al violoncelului. Potrivit viziunii autorului, punctul de interes major în concepția creatoare îl reprezintă melodia. Circulând liber de la un instrument la altul, ideea

melodică e difuzată în întreaga formație, conturându-se în tabloul de ansamblu un substrat melodic profund, consubstanțial românesc. O a doua mișcare dinamică, vioaie, ne conduce spre un tărâm de poveste, evocat de flageolette delicate, continuând cu un episod tumultuos, plin de râvnă. O ultimă expunere a melodicii privilegiate încheie lucrarea în atmosfera celei mai inefabile poezii. La o contemplare mai generală, am admirat felul creativ în care autorul cultivă forma modulară în

Cvartetul Gaudeamus

construirea lucrării. Totodată e impresionant controlul exercitat de acesta asupra întregului proces, pornind de la calitatea sunetului, până la conturarea construcției. Sub impresia curgerii firești a melodiilor individualizate, dar și perfect armonizate între ele, se ascunde o voință edificatoare puternică, precum și darul armonic fermecător, care permite păstrarea echilibrului armonic la o cât de mică eventuală desincronizare. În viziunea compozitorului Ulpiu Vlad, structurile nu sunt închise, astfel încât materialul utilizat se poate oricând redimensiona, ca o catedrală nouă peste una mai mică.

Cvartetul de coarde nr. 2 este o lucrare din anii 80 a compozitorului Adrian Iorgulescu. Alcătuit pe baza a patru sunete și a unei formule de sextolet, lucrarea are astfel asigurată solida coerență și unitate a întregii construcții. Prima parte prezintă o evoluție ascendentă, un arc năzuind către culminația dinamică expresivă, care coboară apoi spre extincție. Partea a doua aduce diverse derivații și prelucrări ale motivului constitutiv, care e dezvoltat pe ritmuri marcate, percutante. O zonă de neliniște acută e valorizată apoi prin atacuri extreme, urmate de pianissime surprinzătoare. În secțiunea a treia, același acord minor, de data aceasta desfăcut în formă arpeggiată, aduce pe acest fundal întâmplări scrâșnite, vociferări capricioase, menite să rupă curgerea orizontală a vocilor. Ultima secțiune deapănă celule repetitive murmurate, sunete solitare în pizzicato, glissando-uri insidioase. Tot felul de mici evenimente sonore împodobesc și totodată fragmentează linia orizontalei

temporale. O mică secțiune dramatizată, declamatorie ne apropie de sfârșitul poveștii, după un ultim exercițiu de permutări din motivul generator. Totul se consumă printr-o „enervare” finală, cu efect cathartic.

La finalul spectacolului sonor, participantului atent i se impune formularea următoarei constatări: dacă programul cvartetului *Gaudeamus* a fost urmărit cu sufletul la gură, aceasta se datorează deopotrivă consistenței de conținut a repertoriului propus și măiestriei interpreților care i-au dat viață. Echipa cvartetului a demonstrat înaltă performanță individuală și o coeziune rar întâlnită ca ansamblu. Din această fericită osmoză s-a născut imaginea sonoră a unui program pe care ascultătorii nu-l vor uita ușor. Totodată ne folosim de prilej pentru a observa, din nou, mereu și mereu, că muzica valoroasă persistă, se impune și dăinuie, fie că e clasică, tradițională, modernă sau chiar de ultimă oră. Argumentul suprem care funcționează aici este calitatea experienței artistice pe care am traversat-o.

Lavinia COMAN

Cvartetul Volte

Cu un început delicat, *Meerestiefe*, de Violeta Dinescu, construiește tensiuni într-o expresie de mister cu o componentă narativă, de poveste. Titlul se traduce ca „animal marin”, dar și în lipsa acestei informații se poate simți fluiditatea mediului acvatic, în special prin trilurile pianistice, când grave, când delicate. Îmbinarea tuturor sonorităților, a instrumentelor (inclusiv a vocii) este rafinată, ca o țesătură prețioasă, de mătase, brodată cu fire metalice a căror strălucire se întrevăde în clar-obscurul marin, mereu în mișcare.

De o forță aproape arhaică, *Zi* de George Balint pare a te aduce în mijlocul unui ritual, prin caracterul puternic incantatoriu – unde vocea pare lansată, cu avânt, către ceruri -, gesturile repetitive (corzile cu scânteii ascendente), hipnotice (configurate și cu ajutorul ritmului aksak) și prin starea de mister. Momentelor de forță le sunt alăturate, drept contrast,

cele subtile, tăceri în mijlocul furtunii; împreună le percep ca pendularea între două realități, sau între realitate și vis sau viziune („care e care” ar putea rămâne la latitudinea fiecăruia...).

În alt registru stilistic, *Văz duhul* lui Lucian Beschiu e o calmă plimbare muzicală senină (dar nu total lipsită de nori), modală, diatonică, ce se îndreaptă spre orientul îndepărtat, prin sugestia sau elemente precum pentatonicele pianistice sau repetarea versului „yin – yang” (o balansare între cele două, pentru a atinge echilibrul). Limbajul muzical folosit vine cu riscul alunecării în sonorități insipide (mi se pare un teritoriu puțin dificil de navigat în contextul de față), dar din fericire nu cred că e cazul; compozitorul e vădit talentat și sincer iar *Văz duhul* e o piesă frumoasă (și cu o anumită grație) care a avut locul ei bine-meritat în acest recital.

O meditație într-un cadru auster (dar lipsit de acel disconfort pe care austeritatea îl poate genera uneori), lucrarea *And God Saw Everything That He Had Made, And Behold, It Was Very Good* pentru pian solo, de Gabriel Mălăncioiu se desfășoară într-un timp aproape parlando rubato, minimal, totodată captivant, în pofida absolutei simplități a materialului sonor – compozitorul se folosește de un limbaj diatonic infuzat cu emoție, dar nu de tipul dulceag, ci e ceva foarte pur și adevărat (ce poate chiar să amintească de cântul gregorian), emoția e adusă la lumină tocmai prin eficiența acelei simplități conduse cu măiestrie, îndrăznesc să spun; căci autorul nu ar putea fi nicicând acuzat de banalitate, deși anumite date ar putea duce la un asemenea rezultat. Aici intervine talentul și cea autenticitate care poate sufla viață în cele mai simple elemente; muzica aproape îmi pare a exista de la sine, purtându-și propria poveste și propria expresie.

Momente monodice cu textură delicată, catifelată, în registrul mediu, au ca răspuns clustere clare, cristaline în acut (cu o expresie categorică, decisivă), sau punctări afirmative în grav, în unison, ca niște semne de punctuație. N-aș putea spune că am resimțit legătura dintre titlu/idee și muzica în sine, în afara de acele momente de unison acut-grav, ca un *precum în cer, așa și pe pământ*.

Spațiul sonor creat este unul de o remarcabilă intimitate... ca și cum ai fi singur cu pianul, în miez de noapte sau într-o zi înnoată, în liniște și solitudine, ascultând fiecare sunet într-o desfășurare temporală dilatată, întru rezonanțe îmbibate de atenție; fiecare notă respiră.

De asemenea pe un teritoriu (prioritar) diatonic, *Zbor prin rostul clipei* de Ionică Pop cochetează/jonglează cu stiluri, estetici și poate chiar sugestii ale unor epoci diferite, secțiunile se contopesc una în cealaltă având continuitatea unei călătorii, pornește dintr-un punct și ajunge într-un loc neprevăzut, „clipele” adunate pe drum compunând un tablou relativ eclectic. Punctul de pornire se află într-o zonă mai cromatică, unde pianul amintește, pe alocuri, de *Viziunile fugitive* ale lui Prokofiev, se luminează temporar pentru a aluneca spre sonorități de expresie sentimentală, melancolic-dramatică, amintind de genul romanței. A doua secțiune (sau piesă) invocă un cântec popular, vesel.

Încercări parțial reușite de a crea o atmosferă misterioasă, suspans distribuit omogen – până la disipare, *E. A. Poe's Dreams* de Horst Lohse e o piesă care povestește, iar muzica e un ilustrator ce devine, deseori, obstacol, părându-mi a îngreuna demersul expresiv.

În *La vie en dose*, de Andrei Tănăsescu, momente senine și dulci se prefigurează în învolburări beethoveniene ce capătă un chip din ce în ce mai întunecat și tensionat; aruncați fiind așa de repede în mijlocul intrigii pare că am deschis o carte la mijloc (dar totul face parte din plan). Se revine la tema inițială (ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat) ce va trece, din nou, prin (alte) transformări, gestualitate îmblânzit-avangardistă semi-parodiată (?), topită într-o duioasă melancolie rachmaninoviană ce devine o aproape-glorioasă cadență pianistică – curând dezmembrată, „dezacordată”, dar revine rapid tema în plină forță, punctată de efecte percusive – singurele care supraviețuiesc, la final. Cu umorul specific, compozitorul ne pune în fața unui ping-pong stilistic și estetic, în care mingea, când se află în aer, capătă altă formă, altă înfățișare – transformare generată de gestul propulsor al jocului.

Cvartetul VOLTE (Laura Roman – vioară, Iuliana Ambarus – violă, Andreea Olariu – pian, Ramona Morărița – soprană) a sunat foarte bine, interpretând cu atenție pentru calitatea sunetului și pentru acele subtilități de expresivitate.

Irina VESA